

Vergaderjaar 2017–2018

30 977

AIVD

Nr. 150

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 december 2017

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de prioriteiten en accenten van het AIVD Jaarplan 2018. Het Jaarplan van de AIVD vormt een nadere uitwerking van beleidsartikel 2 van de begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Kamerstuk 34 775 VII, nr. 1). Het Jaarplan zelf is vanwege zijn inhoud staatsgeheim gerubriceerd en wordt integraal gedeeld met de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

Nationale veiligheid en de rol van de AIVD

De AIVD is een gecombineerde dienst met een inlichtingen- en een veiligheidstaak en staat voor de nationale veiligheid en belangen door tijdig dreigingen, (politieke) ontwikkelingen en risico's te onderkennen die niet direct zichtbaar zijn. Hiertoe verricht de AIVD onderzoek in binnen- en buitenland op basis van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv). Hiermee draagt de AIVD bij aan de formulering en uitvoering van het buitenland beleid, het ontdekken van spionage, het verstoren van uitreizen, het verijdelen van terroristische aanslagen en het beschermen van de democratische rechtsorde en andere gewichtige belangen van de staat. De AIVD deelt gericht kennis en informatie met samenwerkingspartners (waaronder het Openbaar Ministerie, NCTV, Nationale Politie, bestuurders, beleidsmakers, MIVD en buitenlandse partnerdiensten) en zet deze en andere organisaties aan tot handelen.

Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- & Veiligheidsdiensten

De onderzoeken van de AIVD zijn gebaseerd op de Geïntegreerde Aanwijzing Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (GA I&V). De GA I&V beschrijft de behoefte naar inlichtingen vanuit verschillende afnemers en vormt daarmee de basis voor de jaarplannen van de AIVD en MIVD. De GA I&V wordt gezamenlijk vastgesteld door de Minister-President en de

ministers van Binnenlandse Zaken en Defensie, gehoord hebbende de ministers van Justitie en Veiligheid en Buitenlandse Zaken. Jaarlijks wordt op basis van (veranderingen in) het dreigingsbeeld gekeken naar de inlichtingenbehoefte in de GA I&V. De onderstaande prioriteiten en accenten voor 2018 zijn gebaseerd op deze evaluatie van de GA I&V door het kabinet.

Risico's voor Nederland in 2018

De dreiging tegen Nederland en de Nederlandse belangen in het buitenland is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Naast geopolitieke ontwikkelingen, heimelijke politieke beïnvloeding en (digitale) spionage is de terroristische dreiging onverminderd hoog.

De verwevenheid tussen nationale veiligheidsbelangen en internationale ontwikkelingen wordt steeds sterker. Zo hangen hybride dreigingen, terrorisme en polarisatie sterk samen met geopolitieke trends en gebeurtenissen. Instabiele regio's en het onder druk staan van multilaterale samenwerkingsverbanden zoals de EU (Brexit) en de NAVO dragen hieraan bij. Ontwikkelingen in het buitenland zijn steeds meer multi-dimensioneel van aard. Ze bevatten een politieke én een geopolitieke én een contra terrorisme (CT) component. Ontwikkelingen als cyberdreiging en de verhoogde inmengings- en inlichtingenactiviteiten van meerdere staten, vergen eveneens veel aandacht. Pogingen van heimelijke politieke beïnvloeding zijn hiervoor illustratief.

In het Regeerakkoord krijgen cybersecurity en terrorismebestrijding verhoogde aandacht. Er zijn aanvullende middelen beschikbaar gesteld om de inspanningen ten aanzien van de cyberdreiging, terrorisme en radicalisering te intensiveren.

Hieronder wordt per aandachtsgebied aangegeven tot welke prioriteiten en accenten deze ontwikkelingen leiden voor de uitvoering van de wettelijke taken van de AIVD 2018.

Jihadistisch terrorisme en Landenonderzoek

De aanslagen en aanhoudingen in 2017 in Europa laten zien dat de dreiging onverminderd hoog en divers van aard is. Het dreigingsbeeld blijft complex en diffuus door aangestuurde, geïnspireerde en gestimuleerde aanslagen, die veelal worden opgeëist door ISIS. ISIS en Kern-Al Qaida streven niet alleen naar aanslagen door aangestuurde operatives, maar trachten ook door middel van propaganda en virtuele rekrutering geradicaliseerde moslims in Europa te inspireren en te stimuleren tot het plegen van aanslagen. ISIS heeft aanslagen nodig om ondanks de verliezen relevant te blijven. In het licht van gestimuleerde en geïnspireerde aanslagen vereist onder andere de groep «thuisblijvers» in Europa onverminderd aandacht. Zij zijn bij uitstek gevoelig voor een oproep om in eigen land aanslagen te plegen.

De druk op ISIS in Syrië en Irak kan bijdragen aan het ontstaan van nieuwe brandhaarden in andere landen. Er zijn verschillende gebieden en landen van zorg, verspreid over een gebied dat strekt van Zuid-Oost Azië tot West-Afrika. De gebeurtenissen in Egypte en op de Filippijnen zijn hier een voorbeeld van; er is sprake van een waterbed-effect.

De terroristische dreiging op het Europese continent is eens te meer nauw verbonden met de ontwikkelingen in het Midden-Oosten en de opbouw van jihadistische netwerken in Noord-Afrika en de Hoorn van Afrika. Voor een goed inzicht in jihadistische dreiging is landenonderzoek dan ook van

groot belang. Dit geldt eveneens voor de, geïntensiveerde, internationale samenwerking met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten in onder meer de *Counter Terrorism Group (CTG)*.

De Europese samenwerking binnen deze CTG heeft geleid tot een structurele informatie-uitwisseling met als doel grensoverschrijdende bewegingen van (potentiële) aanslagplegers in beeld te krijgen en te houden. En tevens beter inzicht te verkrijgen in (internationale) netwerken en intenties van terroristische groeperingen.

De aandacht voor uitreizigers en terugkeerders blijft onverminderd hoog. Met name de laatste groep kan in omvang toenemen nu de geografische positie van ISIS in het Midden-Oosten sterk is verzwakt. De inspanningen van de AIVD zijn in nauwe samenwerking met MIVD, NCTV en lokale partners, op dit aandachtsgebied primair gericht op het voorkomen van terroristische activiteiten in Nederland.

Radicalisering

Radicalisering van verschillende bevolkingsgroepen in Nederland is voor de AIVD reden tot zorg en aanleiding voor intensivering van het onderzoek. De aanhoudende internationale spanningen vormen een voedingsbodem, die in de nabije toekomst blijft leiden tot een klimaat waarin radicalisering plaatsvindt.

De dreiging die uitgaat van de groei van de radicale islam, het salafisme, in Nederland is tweeledig. Enerzijds kan deze leiden tot geweld in de vorm van jihadistisch terrorisme, anderzijds kan deze op zichzelf een dreiging vormen tegen de democratische rechtsorde vanwege het onverdraagzame en antidemocratische gedachtegoed dat wordt aangehangen en verspreid. Het zogenaamde nietgewelddadig islamitisch radicalisme zet anderen aan tot polariserend, onverdraagzaam en/of anti-democratisch handelen. Het doel van dit onderzoek naar radicaliseringstendensen is het bieden van handelingsperspectief voor ketenpartners om tijdig maatregelen te kunnen treffen tegen bedreigingen voor de democratische rechtsorde.

Cyberdreiging en Spionage

De digitalisering van de samenleving in het algemeen en van de economie in het bijzonder, maakt ons land in dit kader ook kwetsbaar voor statelijke en nonstatelijke actoren die hun economische of politieke positie willen versterken door hier misbruik van te maken. De omvang van hoogwaardige digitale aanvallen vanuit statelijke actoren richting de Nederlandse overheid en het Nederlandse bedrijfsleven heeft de afgelopen jaren een hoge vlucht genomen. Digitale aanvallen met als oogmerk spionage, beïnvloeding, sabotage of terrorisme vormen een omvangrijke en toenemende bedreiging voor de integriteit van de Nederlandse overheid en daarmee het vertrouwen daarin. Ook gaat er een grote dreiging uit naar het Nederlandse economische verdienvermogen en het ongehinderd functioneren van het publieke leven en de vitale sectoren.

De AIVD heeft tot taak externe belangendragers tijdig en gericht van (cyber)dreigingsgerelateerde informatie te voorzien. Doel hiervan is de weerstand tegen digitale aanvallen te verhogen en schade te beperken of te voorkomen. Ook ondersteunt de AIVD met het Nationaal Bureau voor Verbindingsbeveiliging (NBV) de rijksoverheid op het gebied van informatiebeveiliging.

De in het Regeerakkoord toegekende extra middelen maken intensiveringen van het cybersecurity onderzoek door de AIVD mogelijk. De middelen die aan de AIVD zijn toegekend maken deel uit van een rijksbreed actieplan waarin verschillende partners (AIVD, MIVD, NCTV, Buitenlandse zaken, Infrastructuur en Waterstaat en Economische Zaken en Klimaat) nauw met elkaar samenwerken. De nadruk ligt daarbij niet alleen op detectie en attributie maar ook preventie en vergroting van de weerbaarheid bij zowel publieke als private organisaties.

Spionage en heimelijke politieke beïnvloeding

Klassieke inlichtingenactiviteiten van andere landen in Nederland vormen een toenemend probleem. Dergelijke activiteiten zijn gericht op het vergaren van (geheime) informatie op diverse gebieden waaronder politiek, defensie, wetenschap en economie. Daarnaast wordt bewust getracht de Nederlandse nationale veiligheid, soevereiniteit en economische belangen te schaden.

Naast het verzamelen van (geheime) informatie en inlichtingen ontplooiën buitenlandse mogendheden activiteiten bedoeld om besluitvorming of beeldvorming heimelijke te beïnvloeden. Een bron van toenemende zorg in zowel Nederland als in de EU en andere Westerse landen. Voor wat betreft een beschrijving van het fenomeen heimelijke politieke beïnvloeding en de inspanningen van de AIVD terzake verwijs ik uw Kamer korthedshalve naar de brieven van 13 en 15 november en 18 december jongstleden die ik stuurde over de beïnvloeding van de publieke opinie door statelijke actoren (Kamerstuk 26 643, nrs. 496, 497 en 508).

De potentiële dreiging die hiervan uitgaat voor de democratische rechtsorde dan wel de belangen van de staat, vergen een verzwaarde onderzoeksinspanning van de AIVD in 2018. Het onderzoek richt zich dan in het bijzonder op ongewenste activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten die in aantal en intensiteit toenemen. Het doel van het onderzoek is niet alleen deze te onderkennen, maar vooral om deze ongewenste activiteiten eigenstandig te verstoren dan wel de geëigende autoriteiten handelingsperspectieven daarvoor aan te bieden.

Links- en rechts-extremisme

De onderzoeksinspanning op het gebied van links- en rechts-extremisme wordt gecontinueerd. De focus van het onderzoek ligt op de gewelddadige harde kern van asiel- en links-extremisme en op de anti-islam activiteiten van rechts-extremisten.

Duiding van eventuele dreigingen vanuit de AIVD is essentieel om de NCTV en gezagsdragers op nationaal en lokaal niveau handelingsperspectief te bieden.

Veiligheidsbevordering en Stelsel bewaken en beveiligen

De inspanningen van de AIVD op het gebied van veiligheidsbevordering en ten behoeve van het Stelsel bewaken en beveiligen blijven in 2018 onveranderd.

Hoofdpijnen andere taken AIVD 2018

Veiligheidsonderzoeken en vertrouwensfuncties

De AIVD geeft uitvoering aan taken op het gebied van de aanwijzing van vertrouwensfuncties en de uitvoering van veiligheidsonderzoeken, zoals

bedoeld in de Wiv en in de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo). In 2018 wordt daarnaast verder gewerkt aan de implementatie van een gezamenlijke unit Veiligheidsonderzoeken voor de AIVD en MIVD. Het streven is om in 2018 deze gezamenlijke unit te realiseren, dit in het verlengde van aanbevelingen van de Commissie evaluatie Wiv 2002 (Kamerstuk 33 820, nr. 1).

Rapportage en verantwoording

Met deze Jaarplanbrief heb ik u inzicht gegeven in de prioriteiten en accenten voor de AIVD in 2018 mede in relatie tot het budget en de samenwerking met (keten)partners in het veiligheidsdomein. Verantwoording over de uitvoering van het Jaarplan wordt in het openbaar afgelegd in het departementale jaarverslag van mijn departement en in het eigen jaarverslag van de AIVD. Tussentijds rapporteert de AIVD over de voortgang via periodieke voortgangsrapportages, waarin de focus ligt op de activiteiten en resultaten van de dienst. Deze voortgangsrapportages worden gedeeld en besproken met de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van uw Kamer.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren